

SLOVENIJA.

List 54.

V petik 6. maliga Serpana

1849.

Slovenija izhaja vsaki teden dvakrat, in sicer vsaki torek in petik. Predplačnje se za celo leto v založnici v Ljubljani 7 gold., za polleta 3 gold. in $\frac{1}{2}$, za eno kvatre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajuje še $\frac{1}{2}$ gold. Za po pošti posiljano Slovenija je celoletno plačilo 8 gold., polletno 4 gold., za eno kvatre 2 gold.

Opravniki brez naročila.

Kar smo v našimu drugimu listu mesca Aprila pod napisom: „Nova kronška deželica“ napovedali, se je v resnici zgodilo. Trije posestniki nekdanje benečanske Istrije, en župan (podestà) majhnega mesteca stare avstrijske ter krajnske Istrije, en istrijanski, in en teržaško-istrijanski škof — so v pretečenim mescu svitlimu Cesarju prošnjo predložili, v kateri pravijo: de ker je Terst s svojem okrožjam za samostalno kronško deželo z lastno od drugih sosednih deželà čisto ločeno vlado in z lastnim deželskim zborom *) spoznan, bi Istriji druga ne ostalo, kakor del krajnske dežele pod ljubljanskim deželskim zborom biti, de bi pa Istria v zedinjenju z krajnsko deželo le svoje razdjanje zagledala in strašno obžalovala; de si Istria le od resnične samostalnosti stanovitno srečo obeta, in de za voljo tega prosijo od svitliga Cesarja:

Lastni deželski zbor;

Lastne središnje gosposke (avtoriteta centrali), katere bi brez sredstev le samo z dunajskim ministram opraviti imele.

To če reči: de Istria ima biti samostalna kronška dežela z lastno deželsko vravnavo in lastno središno le samo od ministerstva odvisno vladajo. **)

Pravijo ti gospodje v svoji prošnji, de so od svojih deželanov (compatrioti) v ta namen poslani (ter pravi po postavi izvoljeni poslanci). Ne vemo, ali je to res ali ne, čuli pa smo, de so jim le taljanske mestne soseske ob primorju in kakšini posamezni v duhu taljanstva raztopljeni prebivavci notrajnih krajev naročilno pismo dali, ne pa svobodni gospodarji in drugi k volitvi po ustavi opravičeni možje iz med 218,653 prebivavcov Istrije, med katerim se četertinke Taljanov ni. Zarad te pomanjklivosti znamo tedaj slobodno tiste gospode „Opravnike brez naročila“ imenovati.

O tem predmetu beremo v ljubljanskih nemških novicah od 5. tega mesca sledeči opominik:

„Med prednikami tistih možev, kateri so se zadnje prederznili kot opravniki brez naročila presvitlimu cesarskemu prestolu bližati se, in v imenu Markgrofije Istrije prav v resnici nje samostalnost z lastno deželsko vlado v temelj drugih prihodnih prošinj terjati, smo z prečudovanjem zapazili dva škofa, Legata in Peteana. Od obeh cerkvenih knezov bi se bili kaj boljši previdnosti v nasledke takiga deželskiga razcepljenja, katerimu sta ona vdana, od perviga pa še tudi kaj močnejši ljubezni do svojiga slovenskiga očestva nadjali. Kak veselo pa nam je serce poskočilo bravšim v večerajšnim listu novic Osservatore, kak jako primerni odgovor, de je mladi vladar tistim ustavo-zopernim prisilencam dal, kateri vneti od domišljave (fantazije) in častiželjnosti se spoznati ne zamorejo, de so s takim opravičam en celi narod razžalili.“

*) To, mislimo, se ni tak gotovo izgovorjeno.

**) To se ve de v rokah Taljanov; pa vendar tudi slog (armonia) s Slovencam milostljivo obljubijo.

Odgovor svitliga Cesarja je hil: De Oni Istrijo za nar važnejši deželo v razmerah državnega brodnštva spoznajo; de bo vsigdar predmet Njih posebne pazljivosti ostala: de bodo predloženo prošnjo s svojem ministram na tanjko pretresili, in de bodo odločili kar se s pravilam državne ustave zediniti da.

Tako ste tedaj že dve taljanske razcepljenja-želne stranke, goriška in istrijanska, z zdaj z dolgim nosam odpravljeni!

Deržavna vlada dobro ve, kako de ima posamezne dežele v obziru na korist in na obvarovanje edinosti cele deržave vravnati; ona tudi dobro ve, kakšniga duha de je bila v pretečenim letu tista taljanska stranka v Istriji, katera je tak prijazno in slastno od svojih morskih bregov in iz svojih gričev na puntarsko-benečansko in sardinsko floto gledala, dobro ve kak de so na tihama bile že nove kantonske in srejske gosposke in uradnice v republikanskim duhu odločene, in de se je vsiga tega taljanska stranka že glasno bahati prederznila, dokler niso avstrijski bajoneti in topovi med njo prišli. Ona tudi, mislimo, dobro zna, de Istrijo samostalno kronško deželo z lastno neodvisno deželsko vlado v rokah zdaj prevagavne taljanske stranke pustiti, hi bilo toliko, kakor nji sredstva in pripomočke v roke podati, prvi prihodni taljanski puntariji (Bog daj de bi res ne bilo) lahko in brez zadržka v naroče hiteti.

(Slav. Rod.)

Austrijsko Cesarstvo.

Slovenska dežela.

* Sviti cesar je poterdil predlog začasniga ministra znotrajnih reči zastran uravnave političkih oblast ali gosposk. Posnamemo iz taistiga naslednje:

I. Na čelu opravištva (Verwaltung) posameznih kronovin (kronskih dežel) stoje od cesarja imenovani namestniki. Njem podverženi okrožni ali kresijski predsedniki vodijo opravištvo kresij (okrožij). V tistih kronovinah, ki niso razdeljene v okrožja, je cesarjev namestnik zraven tudi okrožni predsednik.

II. Okraji (kantoni, becirk), ki so glede političkiga razdelenja narniži stopnja, se oskerbujejo po okrajnih ali kantonskih glavarjih, ki stoje neposredno pod okrožnim predsednikom.

III. V pomoč pri opravih se pridajo cesarskemu namestniku deželni svetovavci, okrožnimu predsedniku okrožni svetovavci in okrajnimu glavarju okrajni (kantonski) komisariji.

Dolžnost političkih gosposk je sploh skrbeti za oznanovanje in izpolnovanje postav, za obderžanje in ustanovljenje varnosti, očitniga reda in pokoja v obsegu njih uradne okrajne.

Politiške gosposke se z nobenim sodniškim opravičam ne pečajo.

Kakor se bodo nove sodne gosposke v vsaki deželi od posebne vpeljavnice komisije ustanovile, ravno tako bodo tudi političke oblasti po lastnih komisijah vpeljane.

Dne 28. Junija je bil izdan cesarski patent, podpisan od vseh ministrov, kateri zadene avstrijsko denarstvo. V tem razglasu opomin svitli Cesar na veliko pomoč, ktera je pri potresih in stiskah pretečeniga leta avstrijski

narodni bank (Nationalbank) cesarstvu v dnarnih rečeh podajal, in kako de so sovražniki miru in Austrije se te okoljine poslužili, od avstrijskiga banka, če prev je gotov in teden, laži raztresati, kakor de bi njegova veljava dyomljiva bila. Da bi se veljava avstrijskiga denarstva vterdila, je cesar po nasvetvanju svojih ministrov sledeče sklenil:

1) od avstrijskiga narodniga banka za deržavo ne več na posodo jemati, de taisti prisiljen ne bo, več bankoveov izdati;

2) prostovoljno posojilo razpisati; (znesik ni odločen)

3) za deržavne stroške do tistiga časa, v katerim se vsojeni dnar skup spravi, izdati za 25 milijonov gold. 3 percentnih kasnih pripiskov ali navkazov (Cassa-Anweisung), ki se imajo pri narodnim banku zamenjati;

4) odškodovavni dnar, ki se bo za vojke na Laškem dobil, narodnimu banku izročiti;

5) in prepoved izvoza avstrijskih dnarjev na ptuje kmalo odstraniti.

* Dunajski časopis „Presse“ piše, de miru med Sardinio in našim cesarstvom še vedno marsikteri zadržki kljubujejo. Po mislih tega časopisa se je tako godilo. Po slavni premagi pri Novari je maršal Radecki razun drugih pogojev 80 milijonov frankov odškodovanja tirjal, ali naše ministerstvo je ta znesek na 200 milijonov povišalo, kar pa Sardinska dežela ne zmore; in je poslalo v Italio k pogovorom zastran miru g. ministra Brucka, ki se pa popred nikoli z diplomacijo pečal ni. Sardinii, ki terjaniga zneska skupej spraviti ni mogla, bi bila vtegnila pomoč od Francozov in Angležev priti; zatorej se je avstrijski pooblastenec jel vdajati in bi kmalo več odjenjal, kakor je maršal Radecki iz perviga postavil bil. Vse to pa Lah ne pripisejo Austrii kot velikodušje, ampak kot slabost.

Iz Gorice nam piše g. — c. 30. p. m.: Vodja našiga slavjanskiga društva, g. Jožef Doliak, bivši poslanec na deržavnim Dunajskim zboru, se bo jutri na Dunaj podal, ker je večeraj od predsedništva tukajšne mestne in deželne sodnije naznanilo prejel, de ga ministerstvo (po daljnopisu) na Dunaj kliče, se tam pretresovanja postav za odškodovanje grašinskih prijemšin vdeležiti.

Koristno je zares in hvale vredno, de je ministerstvo tega tako bistroumniga in pravičniga moža k svojim posvetam povabilo. Njegovo rodoljubje je občno znano.

Novo pesniško delo. V Zagrebu je ni davno na svitlo prišla v ilirskim jeziku zložena tragedija: *Kastrioti Skenderbeg*, v pet izvedah. Upjesmio Juro Matić Spor. Način pisanja zlasti v pravopisnim oziru se nekoliko loči od navadniga pisanja Zagrebških pisateljev. Upamo, de prineseo kmalo jugoslavjanski časopisi, katerim to pristoji, svojo presojo čez to delo slavniga rodoljuba.

Pretečeno nedeljo je bil pastirski list, kteriga so škofje na Dunaji zbrani vsim vernim Avstrijskiga cesarstva pisali, v Ljubljani po vsih cerkvah per dopoldanji in popoldanji božji službi iz kancelna bran. Natisnjen je bil tudi per g. Blazniku v slovenskim jeziku v veliko iztisih, kterih primerno število so že pretečeno saboto na vse slovenske škofije razposlalo. V več ko tri tavitent iztisih bo letó pastirsko pismo po domači škofi razdeljeno.

(Zgod. Dan.)

Dopis iz Celja. Na Štajarskim se kolerica prikazuje. V Celji so v vojaški bolnici 4 vojaki, ki so iz Ogerskiga prišli, na ti bolezní umerli. Včeraj je prvi mestjan naglo smert storil. Pol ure od Celja, blizu Laških toplic (Tüfferbad) je majhna vas Modrič; tam jih 12 na koleri leži in nekaj je mrtvih. — Na železnice staciji Spielfeld je pred večrajnim 7 oseb na nagloma smert storilo, med temi en spremnik (Kondukteur), ki se je iz Dunaja privozil. — Treba je, da se človek preveč sadja ne najé, posebno da se nezrelega varje; da se ne prehladi in pa kolere ne boji, ktera nobeniga ne napade, ki se ni v eni ali drugi drugi reči kriviga storil.

(Novice.)

Iz Tominskiga. Kakor žlahtna cvetlica, katira je komej krog sebe prijetin duh puhtiti, ino svoje vkrožje priljudno razveseljovatijela, od nepričakovane slane pokvarjena se suši ino berš zgine v nade polnim času; tako je tudi neusmiljena ojstra kosa občežnaniga od svojih podložnih zlo ljubljéniga ino čislániga gosp. Kozarja, komisarja v Tolminu nemilo pred časom pokosila. Tale žalostna priključba, nenadna prigodba je vsih serca celiga okrožja močno prešinila ino prebodla, česar je veličastna priprava k njegovi pogrebnini očito skazala. Narodna straža z milo muziko pristopi, 24 deklič iz ondašnih sosesk v belim oblačilu, zastopi mrtvaški oder pričo veselne fare, katira se je zbrala občečastitimu solzice ljubezni točiti. Z devet mašnikami neso predraziga do pokopališa, obžaluje ga vse spremi! Zakaj pa je tolko solz njegovo merzlo temno počivališče v obilnosti kropilo? Zato ker je v svojim nevtrudljivim djanskim življenju mnogo dobriga celi okolnici učinil, v bogim z radostjo pripomagal, šole in slovensino ročno podpiral. Vnet za čast božjo je duhovnim v te reči vselej roko podal. — Pravičniga spomin na vekomaj. —

Celovec 30. Junija 1849. Tu pri nas se kaže ino prodaja velika, krasna podoba (Bild), na ktere je nas mladi svitli cesar obdan od celiga vojaškiga načelnistva (Generalstab). Spodaj je napisano: „Mit vereinten Kräften“. — Jez baram, alj je to resnica? alj je naš svitli cesar v tej zmisli izgovoril ino izvolil tiste slavne besede? V manifestu, po katerim cesar z svojimi ministri avstrijskim narodom oznani novo ustavo od 4. Marca se bere: „Pri tem zaupamo v pomoč vsigamogočniga Boga, ki še Naše cesarske hiše nikoli ni zapustil. Zaupamo v blago voljo in zvestost Svojih ljudstev; zakaj med med njimi je dobromislečih ljudi nezmerljiva večina. Zaupamo v pogumnost in čast Naše slavne armade... Veliko je delo, pa dognalo se bo „z zedinjeno močjo“. — Zaupanje, v naših burnih okolšinah živo potrebno, čelaj bolj omaguje in oslabuje: vse se boji, da bi Avstrija ne dobila namesto ustavne le vojniške vlade. Take podobe v zaupanje avstrijskih narodov strašno dirajo, rojačam ino brodačam ravno pot pripravljajo, in tako besarstvo podkopujejo, ja globej ino hitrej podkopujejo, kot še tako republikanske ino demokratiške knjige. §. 27. tiskarne postave veli: „Enaki kazni je podverženo uničevanje državne ustave;“ in §. 3: „Vse kar se v tem ukazu od tiskopisov zapoveda, ne velja samo za tisk, ampak tudi za vse dela duha in umetnosti“. Naj bojo državnim opravnikom priporočeni ne samo prekucneži, ampak tudi nazadnjaki! —

Mnogo dovršenih pravníkov se mora v Celovec podati zavolj apelacijskih skušnjali drugih opravil; pridejo tu sem gospodi iz Kranja, iz Goriškiga, Štajerskiga itd. znajdejo se med njimi tudi iskreni Slovenci; z veseljem sercam se spomnemo na gosp. Janeza Hladnika, bivšiga predsednika tukajšnjega društva, na gosp. Jan. Azmana, ki je prvi dan svojiga dohoda prijateljsko tukajšno Slovenijo pojiskal, in radovoljno se njej pridružil. Slava njima! Dragi brati Slovenci! ki v Celovec po-

potvate alj zavolj opravil pridete; lepo ste povabljeni ino poprošeni, Celovsko Slovenijo objiskati; ni treba, da se hitro v matico slov. društva zapisate; to ni treba, mi ne jiščemo od nobenega kakega dobička; le samo to moremo zagotoviti, da bo nas nezmerno razveselilo, tudi od slovenskih bratov iz drugih dežel kej slišati, od potreb slov. naroda se pomenkovati in posvetovati; le samo to moremo zagotoviti, da bojo naši sovražniki, katerih nikjer ne manjka, sterbo gledali ino pokvarjeni omolkni vidivši, da Celovska Slovenija v ptujih krajih in deželah slovi, da ima Slovenija, v svojej domačej deželi sovražena ino zasramovana Slovenija, v dalnih krajih svojih spoštovavcev in prijatelev. Vsim narodam, posebno nam Slavjanam, ino med timi najprej nam razterganim ino ponemčanim Slovencem je treba vzajemnosti, prijateljstva ino bratinstva. Kar jez koroške slovenske domorođce poznam, je od njih pričakovati, da bo vsakega, pridšega v Gradec, Ljubljano, Gorico ali Terst itd. naj pervo, naj imenitniši ino veselejši delo: pojiskati slovenske društva, ino pozdraviti svoje slov. brate. Brati! oznanite svoje staniša. Mi imamo svoje staniše na starim tergu, št. 10 v prvem podslopu; hiša ima znamenje: „gostivnica k nadvojvodu Ivanu“. Vzajemnost, prijateljstvo ino bratinstvo!! —

Slovenski jezik se zmiram bolj ino bolj pomika k tisti stopnji, ki njemu gre po pravici ino postavi; slovenski rodoljubi, gg. duhovniki ino učniki, vse žile napahnejo slovensčino v šole vpelati. Že štejemo po Koroške deželi nekterih šol, kjer slovensčina gospoduje; modro in potrebno je, se najprej učiti v svojim maternim jeziku brati, pisati, rajtati, keršanski nauk in druge za domače potrebe koristne reči. To je visokino svet namen ljudskih šol; one nišo samo, da otrok nekterih nemških čerk ino besed si v glavo zabije, v kratkim jih zopet pozabi, ino na slednje ne zna nemški, ne slovenski. Slava in hvala toraj vsim modrim, ljudomilim katehetam ino učnikom, ki spoznavši ino čutivši strašno škodo ino krivico, za ktero se ima slovenski narod pri nemških šolah zahvaliti, po mogočosti poravnjujejo ino popravljajo. V černe bukve pa naj bo zapisan učenik v — te, mende našuntan od nekterih nemških gospodov, noče za nobeden dnar v čisto slovenskim kraju po slovensko učiti; dro vemo zakaj; mende še slovenske čerke ne pozna. Gosp. kaplan R—k, zvent in iskren Slovenec, tirja oistro, da se ima šola vravnati tako, kakor zapovedo svetne ino duhovne postave. Alj učenik se ne premekne, stoji ko terda peč. Ne vem, na koga se lete učenik zanaša. Čern je že pri celjši srenji, čern je že pri svojih predpostavljenih, čern je čes ino čes prav po pravici: s plajšam bratovske ljubezni zagernemo za to bart njegove dela pričakovaje njegove poboljšanje. Že v enim drugim kraju so farmani učenika tožili, med drugim tudi zavolj tega, ki noče ali nezna po slovensko učiti; bližo bo ob svojo službo prišel. Vsakimu bo ura odbila, ki se terdovratno derži svojega starega šlendrijana; ne bojo nič pomagali nemški vervezarji in šribarji, ponemčeni dehanti in fajmoštri. — Tirja postava, tirja duh sedajnega časa, tirja blagor slovenskiga naroda, da se šole po slovenskih krajih osnovajo v slovenskim duhu; gorje vsakemu, ki se vstavlja! — Gosp. kaplanu R—ku pa lepa hvala, da bo sam posebej deržal slovensko šolo!

And. Einspieler.

Iz Belaške okolice 26. Junija. Pišem Vam od palatinskih husarjev. Ti so namreč v Terbergu 12. t. m. vtekli, in so po vteku pri nekim križu pri Möblingu zapissego storili, Košutu zvesti ostati. Neki Oberleutenant se je moral s svojim konjam, ki se je s boso sabljo skoz njih verste presekali, v nekim hlevu skriti, da ga niso sosekali. Neizrečeno slab duh jih navdaja! 14. t. m. jih je prišel I. oddel s štabam v Belak, ali že iz njih tem-

nih in zagrizenih obrazov, se je njih madjarski duh spoznati mogel. Muzika je bila prav slovesna in umetna, alj med 31mi muzikarji so bili le samo 3 madjari, drugi so bili Čehi. Imeli so med seboj tudi š štirmi redi okinčaniga Wahtmajstra, ki že 51 let služi, in katiriga kakor svojga očeta časté; ta je rekel: Jetzt sehe ich, dass ich mich auf meine alten Tage von diesem Regimente werde müssen transferriren lassen, denn so eine Schmach kann ich nicht ertragen, (on je menil vtek).

V Belaku so se prav sovražno obnašali, zunej tega, da so bili prav nečloveški, noben ni kaj plačal, zunaj nekih so to storili tudi oficirji, tako da so Belačani rekli, rajši bi imeli sovražnika itd. ena kompanija Horvatov je morla denarnico, ki so jo seboj peljali, obstražovati. S drugim in tretjim oddelkam so šli vojaki Prohaskiga reg. za stražo, stotnik tega regimenta je bil opomnjen, da so husarji rekli, da hočejo vse možicelne (Prohaskarje) pobiti, ali stotnik je odgovoril, kakor se vojaku spodobi: Mi smo na vse pripravljeni; mi imamo tudi strelni prah, svinc in bajonete, in črez to še serce, ki ga hočemo cesarju darovati. Kakor je bilo slišati, je Obrist hus. v špitalu vse husarje od Prohaskovih obdati komandiral, pri kateri priložnosti so husarjem vse orožje pobrali in v skrinje zabili. IV. Oddel, ki bi bil imel skoz Belak priti, je šel čez Solnograd, kar je Belačane prav veselilo.

Pred dvema tednima je prišlo pismo iz Karlštata na gosposko v špitalu po hervatsko pisano in kmalo je perderčal poslanc v Belak, da bi koga najdel, ki bi mu bil list v nemško prestavil, že je bilo to delo meni namenjeno, alj vonder so še v Belaku Horvata osledili, ki je to delo rad storil. Slovencam ni treba enake liste 2 pošte daleč v prevedenje pošilati.

Včeraj sim za 32 gold. šolskih knjig iz Tersta dobil, ki jih bom zdaj slov. učiteljam in duhovnikom razposlal. B. L.

Nova razdelitev sodbenih in politiških gosposk za Štajersko kronsko deželo.

Po ti novi od visokega ministerstva oznovani in od svetliga Cesarja poterjeni razdelitvi sodbenih in politiških gosposk razpade Štajerska kronska dežela v 4 sodbine okolice, ktere bodo sedeže imele v mestih: Ljubno (Leoben), Gradec, Marburg in Celje.

I.

Ljubniška sodbena okolica obseže dosadašnji Judenburski in Bruški krog, in ima 22 kantonov namreč:

	Kvadratne število	
	mile	ljudstva.
1. Ljubno (Leoben)	8 ⁶ / ₁₀	15,722
2. Mautern	5	4605
3. Eiseneck	4 ¹ / ₁₆	5070
4. Knittelfeld	9 ⁹ / ₁₀	11,617
5. Judenburg	6 ⁸ / ₁₀	12,232
6. Obdach	3	3658
7. Neumarkt	7 ⁵ / ₁₀	7960
8. Murau	12 ⁹ / ₁₀	10,671
9. Oberwölz	6 ⁵ / ₁₀	5558
10. Oberzeiring	8 ⁴ / ₁₀	5418
11. Rottenmann	6 ⁴ / ₁₀	7589
12. Lieben	9	6168
13. Irdning	7 ⁸ / ₁₀	7243
14. Gröbming	8 ⁷ / ₁₀	5558
15. Schladming	7	6122
16. Aussee	8 ² / ₁₀	7647
17. St. Gallen	8 ⁹ / ₁₀	6758
18. Adlitz	5 ⁶ / ₁₀	5013
19. Maria-Cell	5 ⁵ / ₁₀	5186
20. Mureckschlag	7	11,115
21. Kindberg	8 ⁷ / ₁₀	10,267
22. Bruck	7 ⁴ / ₁₀	14,154
Vkup	161 ¹ / ₁₀	475,582

II.

Graška sodbena okolica obseže dosadašnji Graški krog in severni kos Marburskega kroga, in ima 23 kantonov, namreč:

	Kvadratne mile	število ljudstva.
1. Frohnleiten . . .	7 ⁵ / ₁₀ —	13,961
2. Graški okraj . . .	10 ⁸ / ₁₀ —	38,901
3. Gradec v 2 odsekih . . .	9 ¹ / ₁₀ —	52,206
4. Weic . . .	6 ⁸ / ₁₀ —	19,899
5. Gleisdorf . . .	6 ⁸ / ₁₀ —	26,895
6. Birkfeld . . .	5 ⁶ / ₁₀ —	10,117
7. Vorau . . .	6 ¹ / ₁₀ —	9922
8. Friedberg . . .	3 ² / ₁₀ —	8063
9. Pöllau . . .	3 ⁴ / ₁₀ —	11,185
10. Hartberg . . .	5 ¹ / ₁₀ —	20,588
11. Fürstenfeld . . .	4 ⁵ / ₁₀ —	17,134
12. Felbach . . .	5 ⁸ / ₁₀ —	28,877
13. Fehring . . .	2 ⁹ / ₁₀ —	13,602
14. Kirchbach . . .	4 ³ / ₁₀ —	17,109
15. Radkersberg . . .	2 ⁷ / ₁₀ —	11,335
16. Mureck . . .	4 ⁹ / ₁₀ —	19,902
17. Leibnic . . .	5 —	23,697
18. Wildon . . .	3 —	13,123
19. Eibiswald . . .	4 ⁸ / ₁₀ —	11,134
20. Arnfels . . .	4 —	15,015
21. Deutschlandsberg . . .	5 ⁹ / ₁₀ —	15,776
22. Staine . . .	3 ⁶ / ₁₀ —	14,329
23. Voitsberg . . .	11 ⁵ / ₁₀ —	27,923

Vkup 117⁷/₁₀ — 442,013

III.

Marburska sodbena okolica obseže dosadašnji Marburški krog razun tistega kosa, ki se je Graški okolici pridjal, in ima 8 kantonom:

	Kvadratne mile	število ljudstva.
1. Marburg . . .	8 ⁹ / ₁₀ —	41,162
2. gorna Radgona . . .	2 ² / ₁₀ —	13,034
3. Lutomer (Luttenberg) . . .	3 —	12,662
4. St. Lenard . . .	4 ² / ₁₀ —	19,868
5. Ptuj . . .	9 ⁰ / ₁₀ —	40,451
6. Ormuž (Friedau) . . .	3 ⁹ / ₁₀ —	18,097
7. St. Lorenc . . .	4 ⁷ / ₁₀ —	7740
8. Mahrenberg . . .	4 ⁴ / ₁₀ —	11,102

Vkup 41⁶/₁₀ — 164,116

IV.

Celjska sodbena okolica obseže dosadašnji Celjski krog razun enih sosesk, ki so se Marburški okolici pridjali in ima 14 kantonom namreč:

	Kvadratne mile	število ljudstva.
1. Celje . . .	5 —	23,930
2. Vranska . . .	6 —	20,130
3. Gornigrad . . .	7 ⁹ / ₁₀ —	11,159
4. Jevšingrad (Erlahstein) . . .	2 ⁴ / ₁₀ —	12,880
5. Podčetrtek . . .	1 ⁹ / ₁₀ —	10,920
6. Slovenogradec . . .	5 ⁸ / ₁₀ —	13,688
7. Šostanj . . .	4 ⁸ / ₁₀ —	13,284
8. Bistrica . . .	5 ¹ / ₁₀ —	18,800
9. Konjice . . .	6 ³ / ₁₀ —	22,059
10. Rogac . . .	6 ⁹ / ₁₀ —	12,624
11. Brešče . . .	4 ¹ / ₁₀ —	18,379
12. Sevnica . . .	2 ⁷ / ₁₀ —	9723
13. Kozja . . .	3 ⁴ / ₁₀ —	14,127
14. Laško . . .	5 ⁹ / ₁₀ —	15,002

Vkup 68²/₁₀ — 216,970

Kar pa politiške gosposke zadene, se bode štajerska dežela le v tri kroge (kresije) razdelila, in sicer v Ljubenski, Graški in Celjski krog.

I. Ljubenski krog obseže Ljubensko sodbino okolico, ki ima 161 kvadratnih mil in 175,582 ljudi.

II. Graški krog obseže graško sodbino okolico, ki ima 177 kvad. mil. in 442,013 ljudi.

III. Celjski krog obseže Celjsko in Marbursko sodbino okolico, ki imate 109 kvad. mil in 181,086 ljudi.

Potemtakim se vidi da pridejo skoro vsi Slovenci v Celjski krog, kar je že tud štajerski zbor mesca veliki serpana lanske leto namenil bil. (Sl. N.)

Hervaska in slavonska dežela.

Osek 30. Junija. Včer so naši hrabri

graničarji okoli 60 draživcov v Mohaču polovili, ker so mislili punt napraviti, ali naši so iznenada na 300 vozeh iz Batinskiga sela privreli, in so glavarje vjeli. — Ban je, kakor se sliši, vzal serbski Bečej; Theresiopel in Segedin de so Madjari sami zapustili in beže proti Debrecinu. (Agr. Ztg.)

Zagrebske „Narodne novine“ povedo, de je Bem 20. Junija Temisvar zapustil in se proti Erdelju obrnil.

Iz Zagreba 2. Julija. Včer je sem prišel iz Debrečina neki izvrstni domorodec, vojniški kaplan, ki je pri Solnoku vjet bil. Tudi on poterdi brezizgledni fanatizem Madjarov; tudi med njimi so sicer nekteri pametnejši, kteri spoznajo, de so si Madjari s svojim ravnanjem s našim narodom dušo ogrešili, ali večina madjarska je še vedno polna stariga sovražstva proti nam. — Naši madjaroni stanujejo večidel v Debrečinu, po imenu Josipovič, Zerpak, Pavlečkovič, Štivalič, tri Domini, dva Čubekoviča, Rakodeczay, Ferenc, Lang itd. Vsi dobivajo mesečno podporo, ali Madjari jih vender prezirajo (missachten) ker sami spoznajo, de so jih ti ljudje na tenak led pripravili. (To naj si tudi slovenski nemškutarji, ki svoj rod zatajé, pred očmi imajo!) — Naši vjeti oficirji so porazdeljeni po madjarskih vaseh; vsak po sebi, se ve, de revno živi. Naš verli Fligelli Filipovič in Roth živita v Vel. Varadinu; ta poslednji vživa veliko svobode, ker tudi sami Madjari rečejo, do je on nas izdal. Tudi Dr. Dražič živi tam, pa mora ranjene Madjare lečiti. Narbolje je za tiste naše ljudi, ktere vjame Görgej, ki prav vljudno ž njimi ravna. (Slav. Jug.)

Serbska vojvodina.

V Zemunu 23. Junija. Pri nas se čudne reči gode. 16. t. m. sta bila vrednika novin „Vestnika in Napredka“ od vojaka naglo zaperta in tiskarnice zapečatené in varvane. En dan sta bila vrednika zaperta, potlej pa na revers izpušena, de prideta na poklic pred sodbo. Kakor smo zvedli, bi bila oba še tisti dan v Brod poslana, ako bi se dva moža za nju potegnila ne bla. Ona sta napred šla k Patrijarhu in ga zarotila, de naj osvobodi vrednike, ali on ju poslušal ni; potlej gresta k generalu Majerhoferju, kteri jih je lepo sprejel in jima obljubil, kar je mogoče, storiti. Vrednik Napredka se pokliče tretji dan pred komisijo, in tam se mu oznani, de on ni kriv; in de zamore časopis zopet izdajati, samo de ga pred generalu na pregled nosi. Tiskarnica je odpečatena. Vestnik pa je prepovedan.

Novi list Napredka je bil že gotov, samo se je še generalovo poterjenje čakalo; general ga pa še Patrijarhu pošlje, ki je zopet od svoje strani prepovedal ga izdajati. Uzrok tega preganjanja je sostavek, v kterim je „Vestnik“ omenil, de patrijarh mnogo v Belgrad zahaja, narod serbski pa že dolgo arhierejske božje službe vidil ni.

Ogerska dežela.

Dunaj 2. Julija. Po današnjih novicah iz Raba je bila saboto večer bitva pri Aču, po kteri je bilo 500 vjetih Madjarav v Rab pripeljanih.

General Šlik se je na to proti Dotis vzdignil. Nj. Veličanstvo Cesar je včer z glavnim stanom od Banya v Babolno odšel.

Iz Erdelja je uradno oznanilo prišlo, de so ruski vojaki, pridši iz Valahije 22. Junija Tömöški prehod z naskokom vzeli in potlej v Kronstadt prišli. Vterjeni grad v Kronstadtu se je po bombardiranju, ki je eno uro terpelo, podal.

Rusko-austrijanska armada, ki je iz Bukovine prišla, je Bistrico posedla, in potem se proti Klausenburgu podala.

Kurir od marsala Paskeviča oznani, de je iz Miskolca 27. Junija se proti Pešti vzdignil.

Glavni stan Rüdigerja je bil 27. p. m. še v Prešovu (Eperies). Čez Nitro pridejo nove, znamenite trume Rusov, zlasti konjikov, (Lloyd.)

Dunajske novine prineso obsirniši izvestovanje Jelačića bana iz Sove 26. Junija od bitve, ki je pri O Besce 25. p. m. bila, in v kteri je sovražnik (6 bataljonov, 6 eskradonov, 30 štukov) zopet premagan in večidel na levi breg Tise pretiran bil. V ti bitvi gre narveči hyala topništva. Ban je zgubil 16 mertvih, 32 ranjenih, sovražniku je 200 samo vjetih. V Bački je banova armada 24 ladij z več kot 300,000 mernikov večidel ovsa vzela in v Odsek pripravila.

Zdravje vojakov, kteri so po hišah, se boljša; izmed tistih pa, ki so pod milim nebom vtaborjeni, jih že veliko kolera pobere. —

Ako pomislimo, de ima Jelačić samo 30,000 mož pod sabo, in de bi se glavne armade Madjarov od podonavske armade pritisnjene, vtegnile na Jelačića zagnati, katerimu naglo pomoč prispeti ne more, nas zares strah preleti. Ali Bog bo varval Jugoslavjane in njih slavniga vodja; zakaj oni so naša edina nada v prihodnje. —

— Zadnje Dunajske novine podajo naslednje oznanilo:

Svitli cesar je po svetu ministerstva poterdil vodila glede politiške uravnave Ogerske dežele, ktere je cesarski komisar Geringer z generalam Haynau predložil.

Po teh vodilih se pridajo glavarjem vojniških okrožij (distriktov) deželni uradniki vikšiga reda, ki imajo naslov okrožni vikši komisarji (Districts-Ober-Commissäre) in z dostojnostjo c. k. ministerjalnih svetovavcev celo politiško opravnistvo svoje okrajne prevzamejo.

Imenuje jih zunej silnih primerlejev ministerstvo, imajo potrebne pripomočne uradnike in 4000 gold. plače na leto.

Manjši županije se v eno veči združijo.

V županijah se po deržavni ustavi loči politiško opravnistvo od sodništva in se oskerbuje po vikšim uradniku z imenom vladni komisar (Regierungsk.)

Njega imenuje vikši komandant armade v edinosti z ces. komisarjem na predlog nižih uradov.

Vladni komisar ima zunej 600 gold. za poti 1700 — 2000 gold. na leto po velikosti in težavnosti okraja.

Okrajni komisarji (stolni sodniki) se posamezne okraje (kantone). Ti uradniki so vsi deržavni služabniki; ali njih služba je le začasna; čas službe se jim bo pozneje vrajtal.

Lloyd omeni neki glas, de se je Petrovaradin vdal.

V Pešti se je 29. p. m. velika nezadovoljnost ljudstva Košutam pokazala, ker so zvedili, de Rusi zares napredujejo.

Ptuje dežele.

V Rimu so mestnjani 22. dan pretečeniga mesca strašno noč imeli. Kanoni so pred mestam pokali, de se je zemlja tresla. Per vratih sv. Pankracja je bil zid v več krajih že podert in prestreljen. Ondi so francozki vojaki v mesto derli; vstala je med njimi in med puntarsko armado strašna morija, de jih je od obeh strani silo veliko padlo. Francozje so kar so nar hitrejši mogli verte na hribu Janikulu posedli; zvonovi na Kapitolu in kar jih je per cerkvah še ostalo, so s strahovitim glasom zvonili; puntarska vlada je vse, kterikoli orožje nositi zamorejo, na zagraje (barikade) gonila, se Francozam zoperstaviti — in zares zazdej Francozje Rima se niso mogli premagati, če ravno njih armada 40.000 vojakov ima. — Francozko ministerstvo je unidan po pismu Papeža prašalo, kaj de misli storiti, kadar bojo Francozje Rim obsedli? Sv. Oče so jim, kakor se bere — odgovorili, de bodo šli v Bolonijo in se pod avstrijsansko varstvo podali. (Zgod. Dan.)

Nemška. Pruski kraljevič se je s svojo armado 29. p. m. iz mesta Karlsruhe proti Radstattu podal in je puntarje čez reko Murg pahnul.

Nepolitiški del.

Pridobitev

ilirskiga predstva

čas

L. Sept. Severa.

(Konec.)

Potim ko se je Sever več časa v Rimu pomudil in vse ondote opravke poravnal, je sklenil se nad vzhodnimi kralji, katerim se ni zveze z Nigram odpustil bil, zmaševati. Naglo ko blisk se prikaže na mejah Armenie. Kralju Varzimiu so bile znane Severove slabosti ter je rešil z zlatam in srebram svoje kraljestvo boja, kateri bi se gotovo v njegovo nesrečo izšel bil. Ravno to je storil tudi Abgar (Ayggar) kralj osroenski, kateri mu je še nato pomočne trume poslal in svoje otroke v poroštvo dal. Potle je izropal Sever adiabensko zemljo, poplaval z svojo neštevilno vojsko Arabio in pripravil celo atrinsko kraljestvo v svojo oblast razun mesta Atre, katero je na visokim čerovju (skalovju) sred velike od solnčnih žarkov razbeljene pešave *) stalo. Ker so vsi trudi prazni bili si to mesto pridobiti, se oberne prot Evfratu, dene tu svojo vojsko v ladje in se prižene po reki do Ktezifonta, stolniga mesta partianskih kraljev in plane tako neutegama na taisto, de je kralj Vologez komej zdrava glavo odnesel. Obropavši Ktezifont, Babilon, Selevcio in še druge mesta se poverne, otovaren z bogatim plenam (Beute), v svoje cesarstvo. Starešinstvo, komur je svoje zmage popisane poslal, ga je počastilo z imeni Arabljanski, Adiabenski in Partianski, in mu dovolilo zmagovaven vhod v Rim imeti (198—9).

Strašen sovražnikam in z slavo obsut obise Sever na potu v Rim svojo zvesto Mezio in Panonio (τα ν Μυσία και Παριοι στρατοπεδα πειλαδω), kjer ga je naš dobrodušni pa hrabri narod z nar večim veseljem sprejel. To spricujejo napisi, kateri se v naših krajih pogosto iskopujejo. Tudi naš panonski Noviodun je ta čas Severu in njegovimu sinu Antoninu zavolj popravljenih cest postavil napis **, kteriga mi le zastran časoslovja tu navedemo:

IMP. CAE. SE.
PTIMIUS. SEVER.
PIUS. PERTINAX.
ARAB. ADIAB. PART.
MAX. PONT. MAX. TRI.
PATEST. V. INI. L. MP.
COSMI. PROCOS. P.
ET. IMP. CAE. M. AVRE.
VS ANTONINUS. P.
AUG. FELIX. TRIB. P.
OTES. III. PROC.
CAES. VIAS. P.
ES. VETUSTATE. RESTITUE
RUNT.
CURANTE. FABIO. CR. C.
LEGA. AUG. PR. PR.

Iz Ilirika gre Sever v Rim, kjer je na čelu ilirске vojske z nar večim kincem in častjo svoj zmagovavni vhod nad barbari obhajal skoz njemu imenovani zmagin obok (Triumphbogen), kateri se še v Rimu vidi kakor edini spomin njegoviga veličastva in naše slavne preteklosti.

Druge dela in početja Severove ne spadajo toliko v naš namen, desiravno so se tudi

*) Sandwüste.

**) Ta cestin napis je bil po doveršeni vojni prot vzhodnim barbaram 5. leto Severoviga in 3. Antoninoviga cesarstva (anno V. et III. tribunitiae potestatis), tedej o letu 198/9 p. J.) (1. Mal. Serpana 193 + 5 = 198/9) postavljen, kar razun tega tudi iz prilogov: Arabicus, Adiabenicus, Parthicus Maximus, spoznamo. Dalje se vidi iz napisa, de je Sever o drugim letu svojiga vladanja sinu Antoninu pocesaril, tedej se je boj z Albinam že 1. 195 pričel. Znano nam je pa is poprejšnjiga de se je Sever prvo leto na boj z Nigram pripravljaj, in ga še le pozno vjesen 194 dokončal, ko je že spet nova vojna z Albinam na pragu bila. Tedej ni mogoče, de bi bil Sever o tim malim času Adiabence in Arabljane požugal, kakor nekteri pišejo, kar pa Herodian taji. Vsih tih zmešnjav začetnik pa je bil Severov verstnik Dion Kasi ali boljše rekoč neki Kasilin, kateri je več sto let za njim živel in njegovo že večdelj zgubljeno zgodovino iz raznih pisavcov brez časoslovniga vverstenja posamesnih del skup nosil. Ako tedej Herodiana, kateri je bil tudi Severov verstnik in skomur se opomnjeni napis popolnoma vjema, sledimo, storimo le to, kar vsacinu njegova zdrava pamet svetje.

njih Iliri vdeležili; vzamemo tedej slovo od našiga viteza in opomnimo se poslednjič od njega, de je v Eboraku (York) na Britanskim o 65 letu svoje starosti po dolgim in hudim bolehanju z besedami: Omnia fui, vidi quia nihil expedit *), umerl **) (211) zapustivši svojima sinama Basianu in Geti cesarstvo, neizmerno bogastvo in veliko nepremagljivo vojsko.

Če mi še en pot viteštva ***) naših sprednikov premislimo, se prepričamo, de zaslužijo delam Aleksandra in K. Jul. Cezara na stran postavljene biti in so vredne, de bi jih Homiri prepevali in Tucididi popisovali, ali še važniši so nam tiste zastran svojih nasledkov. Potim ko je Severov rod, kateri je Iliram posebno naklonjen bil, odmerl, so jeli z Maksiminam Iliri ali saj polirjeni ondote poglavarji na cesarski sedež stopovati in če so se tudi kaki ptujci vrinili, so pod bremenam tedanjih hudih časov kmalo obnemagali. Može nedosegljivi v svojih krepostih in strastih so se verstili tje Teodozija, katerih slavi je rimski svet pretesan bil. Kdo se ne čudi nepremagljivim junaštvam Avreliana, Klavdia in Proba? kdo ne prizna vladarsko (politiško) modrost Konstancia Hlora, Valentiniana in Diokleciana? kdo ne spoštuje neprihljeno pobožnost Joviniana, Konstantina itd. in te vse je ilirska mati rodila. Res je de so se nekteri izmed tih prevzeti od tedanjih vraž in presodkov, kar se tudi od v tim oziru nepametniga Diokleciana reči mora, edinimu napredovanju človeštva, kersanski veri vstavljali, ali ta je tudi le po Konstantinu sinu Ilira Konstancia Hlora državno veljavnost zadobila. Nesreča je hotla, de se je Ilirikum med cesarje delil in tako čedalje bolj slabil, dokler se ni po smerti Teodozija popolnoma v dve polovici rastergal; in serditi valovi preselelivnih narodov premagavši poslednji jez so derli vihroma v poželjeno Italio, kateri je Ilirikum edina podpora in bramba bil.

S tim končamo naš sostavk ****) in smo prav zadovoljni, če smo le nekoliko pot pokazali, po katerim se mora naša zgodovina gibati, če oče Narodna imenovana biti.

— Iz —

Knjiga splošnih deržavljanskih postav.

§. 491.

Ako je za mokrote, ki se imajo odpeljati, grabnov in vodotokov treba, jih mora vlastnik gospodarne zemlje napraviti, on jih mora tudi redno kriti in čistiti, in z tem težo služne zemlje polajšati.

§. 492.

Pravica steze obseže pravico, po ti stezi hoditi, se od ljudi nositi, ali druge ljudi k sebi priti storiti. Z gonjami je zvezana pravica se samokolnice poslužiti; in z kolovozam pravica z eno ali z več pripregami voziti.

§. 493.

Nasproti se brez posebniga dovoljenja pravica hoje na pravico jezdarenja, ali se od živali nositi raztegniti ne more; kakor tudi ne pravica gonj na pravico, težke bremen na čez služno zemljo vlačiti; ne pravica vožnje na pravico prosto živino po taisti goniti.

§. 494.

K ohranjenju poti, mostov in bervi prikladajo po primeri vse osebe ali zemljiški posestniki katerim raba taistih gre, torej tudi posestnik služne zemlje kolikor od tod pridla vleče.

*) Vse sim bil ter vidil, de je vse nečimurnost.

**) Pred smertjo si je neko Sever dal pri-nesti iz zlahtniga kamena izrezano za svoje košice in pepel pripravljeno posodo, (urno) jo v roke vzel in tako ogovori: Dosti prostorna bož možu, kterimu je bil cel svet premajhen.

***). Schönleben in Valvazor (ih prigodb nič ne opomnita, is cesar se vidi, de sta bolj v poznejših laških, nemških, madjarskih, kakor izvornih gerskih in rimskih zgodopisih našo zgodovino nabirala, ali v ptujih logih nam ni cvetle! Zatorej so dobro pomniti besede modriga G. Ranchina: Ex veteribus scriptoribus haurire satius est, quam ex novis quibusdam Rhapsodiis, qui multa obtrudunt nobis, quae nunquam facta, ficta, picta aut scripta.

****). Posnet je pričujoči sostavk s Herodiana potim Diona Kasia, Severovih verstnikov in kar je bilo še pomankljiviga, je pridjano iz Avr. Viktora Evtrop. Spart. J. Kap. Strab. in drugih.

§. 495.

Prostor za te tri služnosti mora biti potreben rabi in okoljšinam kraja primeren. Če poti in steze zavoljo povodnja ali drugiga naključja več za rabo niso; se mora do pripravljeno v poprejšni stan, če ni že politiska oblast preskerbela, drugi prostor skazati.

§. 496.

Z pravico ptujo vodo zajemati se tudi dohod k taisti pripusti.

§. 497.

Kdor ima pravico, vodo iz ptuje zemlje na svojo, ali iz svoje zemlje na ptujo peljati, ima tudi pravico, k temu potrebne čevi, žlebe in zatvornice z lastnimi stroški postaviti. Mera teh naprav, ki se ne sme prestopiti, se odloči po potrebi gospodarne zemlje.

§. 498.

Ako pri pridobljenju pravice paše plemu in število živali; dalje čas in mera vžitka niso bili odločeni; se ima mirna trideseto letna posest braniti. V dvomljivih primerlejih so sledeči predpisi za vodilo.

§. 499.

Pašna pravica obseže, kolikor politiški in zastran gojzdnarije dani ukazi niso nasproti, vse plemena vozne, goveje in ovčje živine, ne pak prešiče in peratnino; ravno tako ne kože v gojzdnih krajih. Nečista, nezdrava in ptuja živina je vselej od paše izločena.

§. 500.

Če se je število pašne živine v zadnjih trideset letih premenjavalo; se mora srednje število iz paše prvih treh let vzeti. Če tudi to ni znano; se ima nekoliko na širjavo nekoliko na posebnost paše potrebni obzir imeti, in opravičenimu saj ni dopušeno de bi več živine na ptuji paši imel kot kolikor je z klajo na gospodarni zemlji pridelano prezimiti zamore. Sesna živina se v odločno število ne vzame.

§. 501.

Čas paše se sicer sploh po rabi odloči ki je v vsak katerim polskim kraju brez opore vpeljana, vonder se ne sme nikdar po politiskih odločbah vredjeno kmetvanje z opasenjem zadržavati ali stežiti.

§. 502.

Vžitek pašne pravice ne obseže nobene druge rabe. Opravičeni ne sme ne trave kositi ne pravilama lastnika zemljiša od sopaše izločiti, nar manj pak bistvo paše oškodvati. Ako se je škode bati mora on živino pastirju varvati dati.

§. 503.

Kar se je do zdaj v obziru na pašno pravico predpisalo, se ima po primeri tudi na pravice zverskiga lova, deryaseka, kamnjeloma in na druge služnosti obračati. Če kdo meni de mu te pravice na podlogi sovlasti gredo; se imajo čez to vzdignjeni razpori po vodilih razsoditi ki so v poglavju od občnosti vlasti zapopadeni.

§. 504.

Raba osebnih služnost, se ravna; če nič drugiga zgovorjeno ni bilo, po sledečih vodilih: služnost rabe v temu obstoji, de ima kdo pravico ptujo reč, brez vškodvanja bistva le za svojo potrebo vživati.

§. 505.

Kdor ima tedaj pravico rabe kake reči, zamore brez obzira na svoje ostalo premoženje svojimu stanu, svoji obertniji, in svojimu hišvanju primeren prid iz nje vleči.

§. 506.

Potreba se ima po času dovoljenja rabe odločiti. Naslednje premembe v stanu ali obertniji opravičeniga ne dajo nobene pravice do obsirniši rabe.

§. 507.

Opravičeni ne sme bistva reči mu za rabo dovoljene premeniti; on tudi ne sme pravice na koga drugiga prenesti.

§. 508.

Vsi vžitki ki se iz reči brez motenja k rabi opravičeniga dobiti dajo, grejo lastniku. Ta je pa zavezan vse redne in memoredne teže ki na reči tličejo, nositi, in taisto z svojimi stroški v dobriku stanu ohraniti. Samo če potroški tisti dobiček presežejo ki lastniku ostane, mora opravičeni ostanek na se vzeti, ali od rabe odstopiti.